

A tantárgy neve:	magyarul:	Fizikai kémia VII (laboratóriumi gyakorlat)	Kódja:	TTKML0405 TTKML0405_L
	angolul:	Physical chemistry VII (practice)		

A képzés 1. féléve (1. őszi félév)

Felelős oktatási egység:		DE TTK, Fizikai Kémiai Tanszék								
Kötelező előtanulmány neve:				Kódja:						
Típus		Heti óraszámok				Követelmény	Kredit	Oktatás nyelve		
		Előadás		Gyakorlat					Labor	
Nappali	X	Heti	0	Heti	0	Heti	3	gyakorlati jegy	3	magyar
Levelező	X	Féléves	0	Féléves	0	Féléves	15			
Tantárgyfelelős oktató		neve:		Dr. Bényei Attila		beosztása:		egyetemi docens		

A kurzus célja, hogy a hallgatók

elméleti és gyakorlati tudások alapján összetett fizikai kémiai méréseket végezzenek a mérés megtervezésétől a gyakorlati kivitelezésen át az adatok kiértékeléséig és az eredmények irodalmi adatokkal való összevetéséig. Minderre önálló munkával legyenek képesek a felvetett probléma elméleti hátterét és gyakorlati tanácsokat tartalmazó tömör útmutató alapján. Összességében az önálló kutatómunkához szükséges elméleti és gyakorlati jártasságra tegyenek szert.

Tanulás eredmények, kompetenciák: a hallgató

Tudás:

önállóan megtervezi és elvégzi a kijelölt fizikai kémiai méréseket, a primer mérési eredményeket kiértékeli és értelmezi. Az útmutatóban nem részletezett elméleti és gyakorlati problémákat is felismeri és megoldja.

Képesség:

- Képes áttekintő leírást adni a fizikai kémiai mérési feladatról, a kísérleti körülményeket megtervezni, a méréseket önállóan elvégezni.
- Képes a mért adatokat grafikus, numerikus és számítógépes módszerekkel kiértékelni és belőlük származtatott fizikai kémiai mennyiségeket kiszámolni.
- Képes a meghatározott mennyiségeket értelmezni, irodalmi értékekkel összevetni.

Attitűd:

Nyitott a természet megismerésére, a természeti törvények matematikai formában való megfogalmazására és az elméleti ismeretek, mérési eljárások gyakorlatban való alkalmazására. Felismeri az alkalmazott módszerek alkalmazási határait és a feladat elvégzéséhez keresi az alternatív elméleti és gyakorlati módszereket.

Autonómia és felelősség:

A feladatokat önállóan, minimális tanári segítséggel képes elvégezni, kapott eredményt értelmezni, valamint reálisan értékelni.

A kurzus tartalma, témakörei

A félév során a gyakorlatvezető által előre meghatározott gyakorlatokat kell elvégezni. A méréseket a hallgatók önállóan végzik. A gyakorlatok sorrendje hétről hétre, egyénenként változó. A mérések készlete a heti tematikában felsorolt mérések. A gyakorlatok tömbösítve kerülnek lebonyolításra. A 14 hétre vetített 42 óra keretében minden hallgató 7 db 6 órás gyakorlatot végez el. Balesetvédelmi oktatásra a regisztrációs héten kerül sor illetve az egyes gyakorlatok végzésekor a speciális balesetvédelmi szabályok ismertetésre kerülnek.

A mérések témakörei:

- Egyensúlyi állandó, fémkomplex stabilitási állandójának meghatározása spektrofotometriás módszerrel
- Az egyensúlyi állandó ionerősség függésének vizsgálata, oldhatóság mérés.
- Átviteli szám meghatározása.
- Bonyolult kinetikát mutató reakciók követése mintavételezéses-titrációs, spektrofotometriás illetve gázvolumetriás módszerrel.
- Két- és három komponensű elegyek fázisdiagramjának felvétele.
- Fémkomplexek UV-VIS spektrumának tanulmányozása

Tervezett tanulási tevékenységek, tanítási módszerek

- Egyéni felkészülés, előzetes jegyzőkönyv készítése, a mérések megtervezése és a korábban szerzett ismeretek beépítése a feladat megoldásába.
- A mérések kivitelezése 6 órás gyakorlat során.
- Számítások elvégzése illesztési paraméterek meghatározása.
- Probléma esetén önálló erőfeszítések a megoldásra, a leírásban nem részletezett elméleti és gyakorlati összefüggések és problémák megtalálása és megoldása.
- A gyakorlat előtti és a gyakorlat során irodalmazás, a mért mennyiség irodalmi értékének keresése, a kapott eredmény összevetése ezzel és lehetséges magyarázatok felvetése az eltérés értelmezésére.

Értékelés

Előzetes felkészülés, számonkérés az előzetes jegyzőkönyv és referálás formájában (20 %)

A mérések kivitelezése (15 %)

A mérési eredmények grafikus kiértékelése, származtatott mennyiségek kiszámítása (30 %)

A kapott fizikai kémiai mennyiségek értékeinek értelmezése, a mérés diszkussziója (35 %)

Jeles: 90 %, jó: 75 %, közepes 60 %, elégséges: 50 %, 50 % alatt elégtelen

- A hallgatók a méréseket egyéni munkában végzik a probléma felvetését és legfontosabb elméleti összefüggéseit bemutató vázlatos leírás alapján.
- Az eredményeket és a mérést kiértékelik, összevetik korábbi ismereteikkel.
- A tantárgyat gyakorlati jegy zárja

Elégtelen mérés vagy hiányzás esetén a javítás módja, határideje: indokolt esetben egy laboratóriumi gyakorlat pótolható, több hiányzás illetve elégtelen gyakorlati munka esetén a TVSZ-ben meghatározottak szerint kell eljárni.

Kötelező olvasmány:

1. Kathó Ágnes, Rábai Gyula: Fizikai kémiai laboratóriumi gyakorlatok III. Egyetemi jegyzet MSc hallgatók számára. Debreceni Egyetem, 2013.

Ajánlott szakirodalom:

1. P.W. Atkins: Fizikai Kémia I-III. (6. kiadás) Nemzeti Tankönyvkiadó Bp. 2002.

Heti bontott tematika

1. hét	Komplex ion képződésének vizsgálata spektrofotometriás módszerrel. TE: Spektrofotometriás módszert alkalmaz komplexképződés vizsgálatára. Ismeri a Job módszert elvét és a gyakorlatban is meg tudja valósítani. Meg tudja határozni a látszólagos egyensúlyi állandót és ennek függését az ionerősségtől megmérni és értelmezni tudja.
2. hét	Az acetone jódozási reakciójának kinetikai vizsgálata TE: A reakció kinetikáját időnkénti mintavétellel és a koncentrációk titrálós meghatározásával tudja követni. Ismeri és alkalmazza a részrend meghatározásának lépéseit. A sebességi együttható hőmérséklet függését megmérni és értelmezni tudja, aktiválási energiát tud meghatározni. A részrendek illetve a hőmérséklet függés vizsgálata vagyis az egyiket kell elvégezni.
3. hét	A trijodidion-képződés egyensúlyi állandójának spektrofotometriás meghatározása TE: Jól ismeri a spektrofotometriás módszert és alkalmazni tudja egyensúlyi állandó meghatározására. Kutató szintű spektrofotométert tud kezelni. Ismeri az izobesztikus pont fogalmát és meg tudja határozni adott rendszerben.
4. hét	Átviteli szám meghatározása a mozgó határfelületek módszerével és a Hittorf-féle módszerrel TE: Ismeri az átviteli szám fogalmát és meghatározásának módszereit. A titrálást mint analitikai módszert összetett feladat megoldásának részlépéseként tudja alkalmazni.
5. hét	Közepes ionaktivitási együttható meghatározása oldhatóság mérés alapján. TE: Ismeri az oldhatóság függését az ionerősségtől és mérésekkel tudja bizonyítani az aktivítási együttható ionerősség függésének leírására szolgáló elméletek érvényességét.

6. hét	Promotor- és inhibitor-hatás tanulmányozása a hidrogén-peroxid katalitikus bomlásában TE: Elsőrendű kinetikát mutató reakció komplex vizsgálatát tudja elvégezni a reakciót gázvolumetriás módszerrel követve. A különböző tényezők (kloridion, pH, szulfácion, foszfácion hatása) az egyiket kell megmérnie és az eredmények alapján ki tudja választani, hogy a felvázolt alternatív mechanizmus javaslatok közül melyik a legvalószínűbb.
7. hét	A jodid-perszulfát reakció vizsgálata a fényelnyelés változásának mérésével TE: Spektrofotometriás módszert tud alkalmazni összetett kinetikájú rendszer vizsgálatára. Ismeri a primer adatok feldolgozásának alternatív módszereit és azokat eredményességük alapján össze tudja hasonlítani. Értelmezi a tapasztalt eltéréseket.
8. hét	Három folyadék kölcsönös oldhatóságának vizsgálata TE: Ismeri a fázisdiagram jelentését és értelmezését három folyadék fázis esetén. Ismeri a háromszög diagram használatát és az azon történő ábrázolást. Ismeri a kritikus elegyedési pont fogalmát és annak meghatározásának menetét. Ismeri a mikrobüretta kezelését.
9. hét	A hőmérséklet és az ionerősség hatásának tanulmányozása a jodid-perszulfát reakcióban TE: Komplex kinetikai mérést tud megtervezni és végrehajtani. A Landolt módszert alkalmazni tudja a jodid-perszulfát reakció vizsgálatában. Ismeri a sebességi állandó ionerősség függésének mérési módszereit és elméleti leírását. Ismeri a reakciósebesség hőmérséklet függésének leírási módszereit, meghatározza és értelmezi a paramétereket és javaslatot tesz a reakció mechanizmusára.
10. hét	Fémkomplexek ultraibolya és látható spektroszkópiai vizsgálata TE: A spektrofotometria módszert rutinnal tudja alkalmazni. Ismeri az Orgel –diagram szerkesztésének és értelmezésének elméleti és gyakorlati problémáit. Ismeri a ligandumok spektrokémiai és nefelauxetikus sorát, saját mérései alapján a ligandumokat besorolja és az eredményeket értelmezi, az eltérések magyarázatára javaslatot ad.
11. hét	Autokatalitikus reakció kinetikai vizsgálata spektrofotometriás módszerrel TE: Ismeri az autokatalitikus reakció fogalmát. Gyakorlott a koncentráció-idő görbék értelmezésében autokatalitikus reakciók esetén. Meghatározza a görbe paramétereit, azok függését különböző paramétereiktől és az eredményeket értelmezni tudja.
12. hét	Kétkomponensű elegy gőz-folyadék egyensúlyának vizsgálata TE: Ismeri a fázisdiagram fogalmát és értelmezését több komponensű folyadék-gőz fázis esetén. Ismeri az azeotrópos elegy fogalmát és meghatározásának gyakorlati vonatkozásait. Ismeri a kalibrációs egyenes és használatának elméleti és gyakorlati vonatkozásait különböző detektálási technikák esetén.
13. hét	TE:
14. hét	TE: